

Introïtustekst

Artikel 1 van de Apostolische geloofsbelijdenis: Ik geloof in één God de almachtige Vader
schepper van hemel en aarde.

Lezingen:

Handelingen 17:16-28

Terwijl Paulus in Athene op hen wachtte, raakte hij hevig verontwaardigd bij het zien van de vele godenbeelden in de stad. In de synagoge sprak hij met de Joden en met de Grieken die God vereerden, en op het marktplein ging hij dagelijks in debat met de mensen die hij daar aantrof. Onder hen waren ook enkele epicurische en stoïsche filosofen, van wie sommigen zeiden: 'Wat beweert die praatjesmaker toch?' Anderen merkten op: 'Hij schijnt een boodschapper van uitheemse goden te zijn,' omdat ze dachten dat hij predikte over Jezus en een godin die Opstanding heette. Ze namen hem mee naar de Areopagus en zeiden: 'Kunt u ons uitleggen wat die nieuwe leer is die door u wordt uitgedragen? Want wat u zegt, klinkt ons vreemd in de oren; we willen graag weten wat u bedoelt.' Alle Atheners en de vreemdelingen die er wonen hebben immers voor haast niets anders tijd dan voor het uitwisselen van de nieuwste ideeën.

Paulus richtte zich tot de leden van de Areopagus en zei: 'Atheners, ik heb gezien hoe buitengewoon godsdienstig u in ieder opzicht bent. Want toen ik in de stad rondliep en alles wat u vereert nauwlettend in ogenschouw nam, ontdekte ik ook een altaar met het opschrift: "Aan de onbekende god". Wat u vereert zonder het te kennen, dat kom ik u verkondigen. De God die de wereld heeft gemaakt en alles wat er leeft, hij die over hemel en aarde heerst, woont niet in door mensenhanden gemaakte tempels. Hij laat zich ook niet bedienen door mensenhanden alsof er nog iets is dat hij nodig heeft, hij die zelf aan iedereen leven en adem en al het andere schenkt. Uit één mens heeft hij de hele mensheid gemaakt, die hij over de hele aarde heeft verspreid; voor elk volk heeft hij een tijdperk vastgesteld en hij heeft de grenzen van hun woongebied bepaald. Het was Gods bedoeling dat ze hem zouden zoeken en hem al tastend zouden kunnen vinden, aangezien hij van niemand van ons ver weg is. Want in hem leven wij, bewegen wij en zijn wij. Of, zoals ook enkele van uw eigen dichters hebben gezegd: "Uit hem komen ook wij voort."

Een tekst van Eckhart over een foute omgang met God:

'Veel mensen houden van God als van een koe. Ze houden van de melk, de kaas en het vlees dat het beest oplevert, zoals ze houden van de zegeningen in het leven die ze aan God toeschrijven. Maar God is geen koe en het menselijk hart geen marktplein. Toch zijn er velen die handeldrijven met God. Als ze zich gedragen, dan denken ze een voerspoedig leven te krijgen – of toch minstens een plekje in de hemel. En als ze bidden, dan doen ze dat om troost en rust te ontvangen'

Uit: Dwarsliggers in naam van God, pag.77.

Overweging

"Allemachtig nog aan toe" hoor je wel eens zeggen. Wie dit uitroept denkt vast niet aan de almacht van God. Dit stopwoordje – allemachtig – is populair gebleven, maar de almacht van God niet. Die wordt vaak verworpen, omdat veel mensen geleden hebben onder een God die een boeman is geworden en zo een speelbal van de macht. Nu speelt hier een groot misverstand. Je hoort vaak zeggen: als God almachtig is, waarom komt er dan geen vrede, waarom is mijn geliefde

niet genezen, waarom wordt een ongeluk of een terreuraanslag niet tegengehouden? etc. De eerste keer dat ik dit hoorde was ik 18 jaar en op een fietsvakantie met een klasgenoot. Op een avond bekende hij, dat hij niet meer in God kon geloven, want hij had gebeden voor iets goeds, maar daar was niets van terechtgekomen. Dus aan God had je niets.

Wat gebeurt er bij deze klachten? God wordt dan eigenlijk gezien als een grote Regelneef of een Joris Goedbloed die moet doen wat wij van hem verwachten. God wordt zo onze dienstknecht of slaaf. En die schaf je af als hij niet doet wat je van hem verlangt. God als dienstknechtje, die niet doet wat wij van hem verwachten. Die bestaat natuurlijk niet. Want als God geen almachtige Joris Goedbloed is, dan heb je er niets aan.

Om die reden heb ik de woorden van de mysticus Eckhart uit het eind van de 13e eeuw laten lezen. Mensen behandelen God als een koe: Ze houden van de melk, de kaas en het vlees dat het beest oplevert, zoals ze houden van de zegeningen in het leven die ze aan God toeschrijven. Maar God is geen koe en het menselijk hart geen marktplein. Toch zijn er velen die handeldrijven met God. Als ze zich goed gedragen, dan denken ze een voerspoedig leven te krijgen – of toch minstens een plekje in de hemel. En als ze bidden, dan doen ze dat om troost en rust te ontvangen. Het gebed wordt zo een middel tot koehandel. Ook goede werken en vrome beloften kunnen een soort koehandel worden, bijna omkoperij. Bidden is toch veel eerder een zaak van toewijding en je hart uitspreken? Dat lucht op.

Waar komt het begrip almacht vandaan? Het staat in de oude Apostolische geloofsbelijdenis uit halverwege de 2e eeuw van onze jaartelling. In de bijbel kom je het woord almacht niet tegen. Dan is God krachtig, de Heer der legerscharen. Maar ook vaak afwezig. God laat zich wegduwen. Een verborgen God, zegt Jesaja. Het woordje almacht is van Romeinse oorsprong. Als de christenen in de 2e eeuw, in een tijd van allerlei vervolgingen, belijden dat hun God almachtig is, dan is dat eigenlijk tegendraads, revolutionair! Niet de keizer is almachtig, niet de Romeinse goden zijn almachtig, maar de God van de christenen. Ze worden soms vervolgd en voor de leeuwen gegooid. In de praktijk blijkt dus niets van deze almacht. En toch noemen ze hun God almachtig. Als we deze tegendraadse oorsprong er niet in horen, dan begrijpen we deze belijdenis niet. Ook vandaag de dag geldt: als we God almachtig noemen, dan zijn niet de dictators almachtig, niet de potentaten, niet de regeringen, niet de bureaucraten, niet de multinationals enz. Almachtig is juist verbonden met het onooglijke, het onzichtbare, het zwakke, dat het ondanks alles weet uit te houden. Tegen elke machthebber kan je inbrengen, dat God almachtig is, dus niet de mensen die jou klein houden. Helaas, helaas is men de aardse macht en de goddelijke macht op één lijn gaan stellen doordat de koningen en de keizers en hun aanhangers zeiden, dat ze ‘bij de gratie van God’ hun macht hadden gekregen. Eigenlijk is een revolutionair begrip gecorrumpeerd, zozeer dat dit tegendraads aspect niet meer gevoeld en gezien wordt.

Het geloof in de almacht van God behoort veel meer bij een protestbeweging dan bij een bezadigde cultuur. Voor de armen en onderdrukten is de almacht van God een teken van hoop, evenals het in de oude kerk een teken van hoop was. Een vertrouwen tegen beter weten in. Gods bevrijdend handelen zoals je die veel in het OT tegenkomt, kom je nu vooral tegen in bevrijdingsbewegingen. In het Westen was die hoop verplaatst voor na dit leven, maar als die hoop op na dit leven ook verdwijnt, waar valt er dan nog te hopen? Een probleemloos alledaags leven met wat avontuurtjes? Door alle misverstanden kan je tegenwoordig bij almacht beter denken aan scheppingskracht en herscheppingskracht.

Joost van den Vondel herdicht de goede herder van psalm 23 in “d’almachtige is mijn herder en geleide”. Hij heeft drie kinderen aan de dood verloren, ook zijn vrouw is jong gestorven. De almachtige is in deze bewerking van Vondel niet de boosdoener of een falende Joris Goedbloed, maar die innerlijke kracht die hem helpt om overeind te blijven. Het begrip almacht verbind ik daarom liever met innerlijke kracht, met creativiteit, met schepping en herschepping.

Artikel 1 van de geloofsbelijdenis spreekt ook over de almachtige schepper van hemel en aarde. Dat is geen manager taal, ook geen wetenschap, maar een belijdenis. Schepping en herschepping, daar draait het om in het leven. In bomkraters bloeien weer bloemen, uit ellende bloeit weer een nieuwe toekomst op. Daar zit geen bedoeling achter, maar wijst op een innerlijke kracht. Telkens is er weer nieuw leven, nieuwe hoop. Dat is de almacht oftewel de innerlijke kracht van de natuur. Helaas niet altijd even liefelijk. Vulkaanuitbarstingen, aardbevingen, tornado's kunnen heel veel vernietigen, maar er bloeit altijd weer iets uit op. Harrie Kuitert heeft eens gezegd: God is ruiger dan ons lief is. Inderdaad, ook de natuur kan ruiger zijn dan ons lief is. Je moet dus van God niet een Joris Goedbloed maken, die alleen maar lief en aardig moet zijn. Het wezen van God blijft een mysterie. Daarom schrijft Paulus, dat we God alleen tastende en zoekende kunnen vinden. In Hem leven en bewegen we zonder Hem te kunnen aanwijzen of afbeelden. Elk beeld van God moet je leren loslaten, schrijft Eckhart, want een beeld van God kan ons behoorlijk in de weg zitten. Een almachtige regelneef of manager is daarom een karikatuur. Met creativiteit, met innerlijke en natuurlijke scheppingskracht en herscheppingskracht kom je veel verder, omdat het je houvast geeft en hoop op de toekomst. Barmhartigheid, vergeving en verzoening vallen voor mij onder herscheppingskracht, want het scheidt nieuwe verhoudingen. *Deus sive natura*, schrijft Spinoza. God kan je alleen in de natuur begrijpen, in alle natuur, niet mechanistisch, maar eerder creatief en spiritueel.

Tenslotte, Ik denk niet dat mijn interpretatie van almacht als revolutionair en tegendraads tegen alle andere machten in - ik denk niet dat dit ooit gangbaar zal worden. Maar als je bij een benoeming bij de overheid trouw moet zweren bij de almachtige, denk dan ook aan het tegendraadse karakter ervan, want soms betekent trouw, dat je (met je belofte) tegen de overheid moet ingaan, in het belang van de mensen voor wie je bent aangesteld. Waarvan akte! Amen.

Slottekst:

Paulus schrijft in zijn hoofdstuk over de liefde "onvolkomen is ons kennen". Dat moet ons bescheiden maken. Daarom lezen we in de Talmoed:

"Waarom werd de mens pas op de laatste dag geschapen?
Opdat men hem, wanneer hij te ijdel wordt, kan zeggen:
de mug werd eerder geschapen dan jij."

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekkesialeiden.nl
info@ekkesialeiden.nl